

- **Είστε υπεύθυνη της Μονάδας Εφηβικής Υγείας στο «Π. & Α. Κυριακού»;**
 Άρτεμις Κ. Τσίτσικα,
 Επίκουρη Καθηγήτρια Παιδιατρικής-Εφηβικής Ιατρικής,
 Επιστ. Υπεύθυνος Μονάδας Εφηβικής Υγείας (Μ.Ε.Υ.)
 Β' Παιδιατρική Κλινική Πανεπιστημίου Αθηνών
 Νοσοκομείο Παίδων «Π & Α Κυριακού»
- **Παίρνει μεγάλες διαστάσεις το θέμα της θυματοποίησης των παιδιών;**
 Τα νούμερα που αποδίδουν την πραγματικότητα για την παιδική κακοποίηση στην Ελλάδα είναι «σκοτεινά», και τα υπάρχοντα στοιχεία υπονοούν μία συνεχώς ανοδική τάση. Αν και η κακοποίηση των παιδιών είναι φαινόμενο σύμφυτο με την ανθρώπινη ύπαρξη και εμφανίζεται από την απαρχή της ανθρώπινης ιστορίας, οι σύγχρονες κοινωνικές συνθήκες ευνοούν την έκφραση σε καταστάσεις εκτός ορίων και την ανάδυση νέων μορφών που έχουν να κάνουν με τον σύγχρονο τρόπο ζωής. Οι επιπτώσεις της κοινωνικοοικονομικής κρίσης, η υπεραπασχόληση ή ανεργία των γονέων, οι συναισθηματικές τους δυσκολίες και το «κλείσιμο» στον εαυτό, το διαζύγιο και οι νέες μορφές οικογένειας, η ενίσχυση συμπεριφορών βίας και οι κίνδυνοι που προκύπτουν από την αλόγιστη διαδικτυακή έκθεση μπορεί να συμβάλλουν, σε ορισμένες τουλάχιστον περιπτώσεις, στην αύξηση των αριθμών παιδικής και εφηβικής κακοποίησης, αλλά και παραμέλησης.
- **Για τι αριθμούς μιλάμε στην Ελλάδα;**
 Τα ποσοστά κακοποίησης στον παιδικό και εφηβικό πληθυσμό παρουσιάζουν μεγάλη διακύμανση, εξαιτίας των διαφορετικών ορισμών που χρησιμοποιούν οι μελέτες καταγραφής. Αδρά υπολογίζεται ένα ποσοστό 10-20%, ενώ μορφές κακοποίησης είναι η σωματική, η λεκτική, η ψυχολογική, η σεξουαλική και η παραμέληση (συχνότερη μορφή-μπορεί να είναι συναισθηματική, εκπαιδευτική, ιατρική).
- **Έχετε ασχοληθεί μέσα από τα βιβλία σας (αναφέρετε ποιά) με το θέμα της κακοποίησης; Από που ξεκινά αυτό; Ποια είναι τα πρώτα σημάδια εκδήλωσης του φαινομένου;**
 Έχουμε ασχοληθεί με το θέμα, εφόσον αποτελεί αίτημα και ανάγκη του πληθυσμού μας. Υπάρχει η εμπειρία από τη Μονάδα Εφηβικής Υγείας (Μ.Ε.Υ.). Ανεξάρτητα από την αιτία προσέλευσης ενός εφήβου στη δομή μας, γίνεται πάντα ανίχνευση της πιθανότητας κακοποίησης-παραμέλησης που μπορεί να αποτελεί την υποβόσκουσα αιτία διαφόρων συμπεριφορών και ψυχοπαθολογίας, αλλά και οργανικών προβλημάτων.
 Βασικά συμπτώματα που προβληματίζουν είναι : η απότομη πτώση της σχολικής επίδοσης, η αλλαγή στη συμπεριφορά (καταθλιπτικό συναίσθημα, αυτοκτονικότητα, εκρήξεις βίας, ανεξήγητο κλάμα, φοβίες, άγχος, εξαρτήσεις), συχνά ατυχήματα, δυσλειτουργική σχέση με το περιβάλλον, μεταβολές στη διατροφή (υπερφαγία, ανορεξία), στον ύπνο (αυπνία, αλλαγή ωραρίου, υπερβολικός ύπνος), εγκατέλειψη αγαπημένων δραστηριοτήτων, δυσκολία συγκέντρωσης, αδιαφορία για τους φίλους ή τα φλερτ, κακή σωματική υγιεινή και παραμέληση εαυτού.
 Παράλληλα, έχουμε ασχοληθεί και εκπαιδευτικά με το θέμα, με την έκδοση φυλλαδίων για τα σχολεία (φυλλάδιο 9, «Τι συμβαίνει στην εφηβεία ;») και το εκπαιδευτικό εργαλείο «Άλκης και Κλαίρη», για τα παιδιά του Δημοτικού-με υποθετικά σενάρια, ασκήσεις-δραστηριότητες και βιβλίο γονέων.

Ακόμη, αφιερώνονται διαλέξεις, συνέδρια, στρογγυλές τράπεζες και workshops για την εκπαίδευση ειδικών και εκπαιδευτικών, ενώ το θέμα περιλαμβάνεται στο e-learning πρόγραμμα της Μ.Ε.Υ.

Από τα βιβλία που έχουμε εκδώσει για το θέμα, ξεχωρίζω τα παρακάτω :

- **«Αγαπώ το σώμα μου», Εκδόσεις Π.Χ. Πασχαλίδης.**
Είναι το βιβλίο που απευθύνεται στην προσχολική ηλικία και την πρώτη τάξη του Δημοτικού, ακολουθώντας την ανάγκη ενημέρωσης και καθοδήγησης των παιδιών από πολύ μικρή ηλικία, για την προστασία τους. Ένα παιδί μπορεί να μάθει πως υπάρχουν «καλά» και «κακά» αγγίγματα, συμπεριφορές που μπορεί να προβληματίσουν, συνθήκες που ενδέχεται να οδηγήσουν σε αδιέξοδα. Δεν υπάρχει κάτι που δεν μπορεί να καταλάβει ή να χειριστεί ένα παιδί, φτάνει να του δοθούν σαφή μηνύματα και με τον κατάλληλο τρόπο.
- **«Κακοποίηση παιδιού και εφήβου», Οδηγός ανίχνευσης, Αντιμετώπισης και Πρόληψης. Στο βιβλίο αυτό, στο οποίο συνεργάστηκα με τον ψυχίατρο κο Ορέστη Γιωτάκο, δίνονται με πολύ απλό και εύληπτο τρόπο πληροφορίες για τις μορφές κακοποίησης των παιδιών και τα σημάδια που μπορεί να οδηγήσουν τον γονέα, τον εκπαιδευτικό, άλλους ενήλικες και γενικότερα τον μη ειδικό στην υποψία και την ανίχνευση της πιθανότητας κακοποίησης ή παραμέλησης ενός παιδιού ή εφήβου.**
Και τα δύο παραπάνω βιβλία τα ξεχωρίζω γιατί συμβάλλουν στην πρόληψη. Η πρόληψη χρειάζεται χρόνο, τόλμη, έμπνευση, υπομονή. Πάντοτε όμως αξίζει τον κόπο. Είναι πραγματικά πολύ σημαντικό να μην κλείνουμε τα μάτια σε ένα θέμα «ταμπού», το οποίο θεωρείται δυσάρεστο και απωθητικό, αφήνοντας τα παιδιά να μένουν ανυπεράσπιστα, ανεκπαιδευτα και χωρίς υπεύθυνη πληροφόρηση. Μέσα από μια διαδικασία ενεργητική και ουσιαστική, το αποτέλεσμα θα ανταμείψει, αφού δίνονται τα εφόδια στο νέο άνθρωπο να υπερασπιστεί και να διεκδικήσει ότι πραγματικά του ανήκει : το σώμα του.
- **Ποιά είναι τα αίτια αυτής της συμπεριφοράς;**
Η συμπεριφορά του «θύτη» είναι ένα αποτέλεσμα πολυπαραγοντικό. Σχετίζεται με την ευαλωτότητα της προσωπικότητας, γενετικούς παράγοντες και προδιάθεση σε ψυχικές δυσκολίες, καθώς βέβαια και με το περιβάλλον (οικογενειακό, σχέσεις, κοινωνικό-επαγγελματικό, οικονομικό, πολιτισμικό). Συχνά οι θύτες έχουν οι ίδιοι υπάρξει θύματα κακοποίησης ή έχουν στερηθεί βασικά συναισθηματικά στηρίγματα ως παιδιά. Οι ίδιοι οι γονείς μπορεί να είναι θύτες, με μεγαλύτερα ποσοστά για τη μητέρα (35% έναντι 17%).
- **Σε έτερο βιβλίο όπου συμμετέχετε, καταγράφονται νέες μορφές κακοποίησης παιδιού και εφήβου. Εξηγήστε τες μας, ποιες είναι αυτές;**
Με τη διείσδυση των νέων τεχνολογιών στην καθημερινότητα των παιδιών, αναπτύχθηκαν και οι σχετικές συμπεριφορές υψηλού κινδύνου. Το διαδίκτυο προσφέρει απεριόριστη ελευθερία έκφρασης, ανωνυμία και συνεπώς δυνατότητα να εκφραστούν και οι σκοτεινές πτυχές της ανθρώπινης φύσης. Έτσι η βία και ο εκφοβισμός, η έκθεση προσωπικών δεδομένων σε μη ελεγχόμενο αριθμό χρηστών, συμπεριφορές φθόνου, εκδίκησης και ο εμπαιγμός αδυνάμων ή/και «διαφορετικών» με οποιοδήποτε τρόπο, μέσα από τον υπολογιστή ή το κινητό μπορεί να θυματοποιήσουν παιδιά και εφήβους. Η διαδικτυακή αποπλάνηση (grooming), κατά την οποία κάποιο πρόσωπο παρουσιάζει ψευδές προφίλ με στόχο να πλησιάσει

ανήλικο και να τον/την παρενοχλήσει στο φυσικό κόσμο, αποτελεί υπαρκτό και σημαντικό κίνδυνο. Το ακατάλληλο περιεχόμενο (ρατσιστικό, βίαιο, πορνογραφικό, παιδοφιλικό), στο οποίο μπορεί να εκτεθεί ο έφηβος χωρίς τη θέλησή του, μπορεί να σοκάρει και να τραυματίσει σε μικρές ηλικίες.

- **Πώς αντιμετωπίζεται το φαινόμενο της θυματοποίησης του παιδιού;**

Είναι πολλαπλά διαπιστωμένες οι πολύπλευρες και μακροχρόνιες συνέπειες της κακοποίησης των παιδιών. Η αντιμετώπιση είναι πάντα ολιστική και αυστηρά εξατομικευμένη. Διαφέρουν οι καταστάσεις, οι ιδιαιτερότητες, οι οικογένειες, οι ανάγκες και οι δυνατότητες κάθε παιδιού, και απαιτείται ένα πρόγραμμα «κομμένο και ραμμένο στα μέτρα του». Βασικό είναι να νιώσει ασφάλεια, επικοινωνία, ζεστασιά και πραγματικό ενδιαφέρον στο πλαίσιο που απευθύνεται. Η αντιμετώπιση στη Μ.Ε.Υ. είναι διεπιστημονική και ασχολούνται ομάδα ειδικών : παιδίατρος, παιδοψυχίατρος, ψυχολόγος και οικογενειακή θεραπεύτρια, ενώ κατά περίπτωση εμπλέκονται ο νομικός σύμβουλος, οι υπηρεσίες ηλεκτρονικού εγκλήματος και καταγγελιών, ο γυναικολόγος κ.α. Βασικοί στόχοι είναι να έρθουν στην επιφάνεια συναισθήματα, βιώματα, σκέψεις και να αρχίσει η επούλωση, να συζητηθούν οι σχέσεις, να προταθούν τρόποι διαχείρισης και να γίνει προσπάθεια λειτουργικότητας και μελλοντικής ενεργοποίησης με κατάκτηση στόχων. Η σχέση με τους θεράποντες είναι πολύτιμη και μακροπρόθεσμη. Πολλά παιδιά διατηρούν σχέση και μετά την ενηλικίωσή τους, ενώ άλλα απομακρύνονται μόλις νιώσουν δυνατά, στο πλαίσιο της προσπάθειάς τους να κλείσουν το τραυματικό αυτό κεφάλαιο ζωής. Ο θύτης χρειάζεται επίσης φροντίδα και απαναπροσδιορισμό του πλαισίου του-με ότι συνεπάγεται αυτό.

- **Τι δράσεις ετοιμάζετε προς την αντιμετώπιση αυτών των ζητημάτων;**

Όπως προαναφέρθηκε θέλουμε να δώσουμε έμφαση στην πρόληψη και έχουμε προγραμματίσει προγράμματα στα σχολεία, με την χρήση του σχετικού εκπαιδευτικού υλικού (ENABLE, YOUTHPOWER). Σχετικές πληροφορίες μπορείτε να πάρετε στις ιστοσελίδες : www.youth-life.gr και www.youth-med.gr. Επίσης, θα ενισχύσουμε όλες τις προαναφερόμενες εκπαιδευτικές δράσεις. Ετησίως δίνονται δύο υποτροφίες σε νέους και νέες, προκειμένου να παρακολουθήσουν τις εργασίες του Συμβουλίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Ηνωμένων Εθνών, κάθε Μάρτιο.